

Интернати школ—сургуулин заведеньсин шин янз

Интернати школ гаргъхия тускар
ВЦСС-н XX-ч хургин шийдөрмүд —
шаргь болн правительств мана бичкд-
үдт өгчэх шин килмдж. Эи шин янз-
та сургуулин учреждение мана орн-
мутт хойр джилин дунд көдлджана.

Интернати биш школмудт болхла,
сургууль дасхлыг, сургуульчирин
бээдл-джиргьллэ гүн залгьлдата ке-
вэр ирлцүлдж. Йилгьан сэн сургь-
мдж теднд өгчд күчр, ягьад гихлэ,
эн школмудар сургуульчир зуг урокт
суусн цагтан школин сургьмдж авц-
хана, наадк цаган гертэн оньгрэнэ.

Олн өрк-бүл дотр бөджэх бичкдү-
дин сургьмджнь чигн тал-талдан
болна. Зармьнь күүкд-көвүдтэн чик
сургьмдж өгч эв-аргь тату, зармьнь
эднэн аль сансарн бээлгьад, школин
сургьмджиг кергтэн авлго, эврэннь
үридэн чик сургьмдж эс өгч чадг
учрта болцхана.

Тедн дунд, бийэр көдлджэх ганц
экнрт бас үрдэн халладж асрдж, чик
сургьмдж өгч а р г ь т а т у.
Т е р у ч р а р эднэ көвүд-
күүкднь халламдж угагьар айстан
уульнар йовад, болх-большо үүллэ
харгьад, ала-азд йовдлмудин хаалгьд
чигн орна.

Йирин школмудла дүнцүлхлэ, ин-
тернати школ сургьмджин цуг хал-
хиг нег үндстэгьар дасдж авлгьнд
бичкдүдт ик чинртэ.

Интернати школд бээдж дасн
сургуульчир, эврэннь политическ
сургуулян чинртэгьар бөдлүлнэ, фи-
зическ чангь чиирг болдж, олн-амт-
нэ эдл-ахун олн-зүсн көдлмшт орл-
цдж практичск үүлдврэн батлна.

Интернати школмуд типовой герт
бүрдэгднэ, терүднь актовой болн
физкультурн залмуд, музыкальн болн
лэр-наадна хорас, производствени
мастерской, тэрэн-темснэ, садин, газ-
рин участка бээна. Цуг олна орлц-
лгьн угагьар ним ик төриг күүцэдж
болшго.

Тегэд чигн заводс, фабрикс, госу-
дарствени учреждение спортин общ-
естве болн комсомольск организаце,
шин янзта сургуулин заведеньсиг
бийсдэн шеф кедж авцхана. Интерна-
тсия эдл-ахуг батлгьнд, сургуулин
мастерскойиг яслгьнд, бичкдүдин тех-
ническ кружокс бүрдэлгьнд шефс нө-
кд болцхана.

«Дорас бөдж йовх бичкдүдин ухан-
седклинь гүүнар медж, теднд сэн
сургьмдж өгч чадм күндтэ нерэн ит-
күлгч улс ним школмудар көдлцхэх
зөвтэ», — гидж ВЦСС-н XX-ч хург
деер үр Н. С. Хрущев келсми.

Бичкдүд цуг аль-бис күүц белнар
интернатсин школас гарцхах зөвтэ.
Эн бичкдүдт өггдджэх сургьмджд баг-
шир болн воспитательмүд ик даалгь-
врта. Тер учрар ним сургуулин заве-
денысэр, кеджэх көдлмшэсн чидлэн
арвдго, цаг тоолдго, седклэн өгч кө-
длдг, педагогическ медрлиг гүүнар
медг багшир авгдх зөвтэ. Бичкдүдт
сургьмдж өглгьн темдгтэ сэн кевэр
кегдх зөвтэ.

Эднэ медрл бөдлүлгьнэ булгьн—
урок болджана. Тер төлэд цээлгьвр-
ин көдлмшиг урокднь делгрүлэд, чи-
дларнь нөкцлгч функцар медрлинь
батлдж даалгьврмуд эднд өгхми.

Дуугьин, зурлгьна болн физкуль-
турин уроксияг, эклц классмудас авн
эклэд бөдэн медрлтэ багшир дасхх
зөвтэ. 1-ч классас авн газдин орду-
дин кели дасхгдна.

Олна көдлмшт сургуулин производ-
ствени мастерскойсар, школ эргидж
дамшлтин участксар оч көдлгьн.

интернати школив сургуульчир, су-
ргууль даслгьн болн бээдл-джиргьл
хойран ирлцүлдж негдүлджэх звенос
болдж тоолгдджана.

Бичкдүдиг художествени, научн-
популярн литератур умшулад, искус-
ствд, наука болн техника дурлдг кедж
эднэ медрлинь бөдлүлгьнд интерна-
ти школин воспитательмүдт ик эв-
аргь бээна.

Бичкдүд дунд музыкальн сургь-
мдж, художествени зургудта галерейс
болн художествени самодеятельности
кружокс болн бичкдүдин цуг бээдл-
джиргьлинь бүрдэлгьн, эстетическ
сургьмджин эв-аргьнь болдж гарчана.

Интернати школд духовой болн
струин оркестр көдлнэ. Бичкдүдт дуу-
лдг, биилдг, олн-зүсн музыкальн ин-
струменте наадг дасхлгьн, бичкдүд
эн тоотиг цугинь оньгьдж ягьдж ду-
соньсдг, үзсн зурган ягьдж чинрдг,
йоста сээниг худл кеегьэс йилгьдг
дасхна.

Интернатд бөсачириг школас онц
кегдг олна көдлмшлэ иджлүлдж,
тедниг кеджэсн көдлмштин дурлулад-
дакад теднэ цогцнь чангь-чириг бо-
лхд нөкд боллгьнд, совхозмудин болн
колхозмудин эдл-ахуст оч көдлгьн
ик чинртэ.

Урднь, белэр бээдгин авьясла сө-
рлцүлдж, бичкдүд бээсн хораган аху-
лдж, үмех хувц-хунран бийснь угь-
адж, хатхдг, багц болн садмудт көдл-
дг, хот уудг герт нөкд болдг дасдж,
түлэ, ус белдлгьнд болн хаша-хаац
цеврлгьнд эдн орлцхана.

Бичкдүд эрүл-дорул, цогцнь чангь
чириг болхд, брүн болгьн физзарядк,
бийсән киити усар угьалгьн, спорти-
ви залд физкультур келгьн болна.

Эргидк бээдл-джиргьллэ бичкдүд-
иг таньдулхин төлэд, совхозмудар,
к о л х о з м у д а р йовулдж,
эдл-ахусин н ү ү р т й о в г ч
улсала эдниг харгьулдж, талин школ-
мудин сургуульчирла харгьулдж,
спортин дөрлдэ болн нань чигн кер-
гин төлэ интернатин сургуульчир
дунд экскурс бүрдэгднэ.

Бичкдүд сургьджах педагогическ
коллективд дөнгьан күргхд, чик сур-
гьмдж авхднь шулу-шулугьар кө-
вүд-күүкдлгьгьан ирдж харгьад, декад
эднэ амрлгьиг чикэр бүрдэлгьнд эк-
эцкнринь дөнъ болцхахми. Эк-эцкнр ир-
дг онц брэ интернати школд йилгьдж
өггдэд, энүднь бичкдүдт эрдмин гээ-
хүл бүрдэгднэ. Теднэ күүкд-көвүд
сургуулян ягьдж дасджахин, яма-
ран бээдлтэгьар интернати-школ
эдниг бөсджэхин туск күүндвр вос-
питательмүд болн эк-эцкнр хоорнд
күүндгднэ. Тер учрар эднэ сургь-
мджиг гүүдүлэд, олнд туста көдлм-
шин чинрт дөнъ боллгьиг бөргдүл-
лгьнд багшир, эк-эцкнр хоорнд ни-
неги залгьлда бүрдэлгьн ик туста.

Интернати школ бүрдэлгьн —
эврэннь үрдүдтэн чик сургьмдж
өгдг эв-аргь тату өрк-бүлмүдин, зуг
ганцхн эндрк эрки төртэ неквр биш.
Дорас бөдж йовх бичкдүдт сургь-
мдж өггч, сурлгьни шин янзта эклц
бүрдэмдж болдж, цааранднь эдниг
бичкнэснь авн көдлмшин джисанд
дасхдж, ямаран чигн сургьмдж өгл-
гьнд өгчэх килмдж болдж интер-
нати-школ тоолгдджэна.

Очир ЭРДНИЕВА,
Казахси ССР-н, Абайин нөртэ
пединститутин педагогическ
нафедрин аспирант.